

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่รอบกว๊านพะเยาของประชาชน ในจังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังนี้ (1) เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และสภาพปัญหาการบุกรุกที่ดินของกว๊านพะเยา (2) เพื่อศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่รอบกว๊านพะเยา และ (3) เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่รอบกว๊านพะเยา อย่างเหมาะสม

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างรอบกว๊านพะเยา จำนวน 6 แห่ง ประกอบด้วย เทศบาลเมืองพะเยา เทศบาลตำบลบ้านด้อม เทศบาลตำบลสันป่าม่วง เทศบาลตำบลบ้านตาง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อน และ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จำนวน 400 ราย พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 51.8 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.8 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 25.5 และระดับประถมศึกษาตอนต้น(ป.4) คิดเป็นร้อยละ 21.8 ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 24.3 สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 64.3 เป็นประชาชนทั่วไปไม่มีตำแหน่งในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 83.3

5.1.2 สภาพปัญหาการบุกรุกกว๊านพะเยา

จากผลการศึกษา พบว่าสภาพการบุกรุกพื้นที่รอบกว๊านพะเยา มีสาเหตุมาจาก (1) การที่หน่วยงานของรัฐไม่กำหนดและปักปันแนวเขตกว๊านพะเยาให้ชัดเจน ทั้งที่มีแผนที่กว๊านพะเยาแนบท้ายพระราชกฤษฎีกา พ.ศ. 2482 (2) หน่วยงานของรัฐไม่บังคับใช้กฎหมายการบุกรุกกว๊านพะเยาอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกกว๊านพะเยาเพิ่มขึ้น (3) หน่วยงานของรัฐออกเอกสารสิทธิ์ให้แก่กลุ่มนายทุน-เอกชน ทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกกว๊านพะเยาในระดับมาก และ (4)

การชี้แนวเขตโดยผู้นำชุมชน ทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกกว๊านพะเยา (5) มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง(นสล.) พ.ศ. 2540 เป็นเอกสารสิทธิ์ประกาศพื้นที่กว๊านพะเยา แต่ไม่มีหมวดหลักชี้แนวเขตที่ชัดเจน ไม่สามารถตรวจสอบได้ในพื้นที่จริง (6) มีการถมที่ดินรุกล้ำเข้าไปในพื้นที่กว๊านพะเยาของหน่วยงานราชการบางแห่ง หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่ง เพื่อก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างตามโครงการหรือแผนงาน ทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกกว๊านพะเยา และ (7) ที่ดินรอบกว๊านพะเยามีราคาแพง เพราะเป็นพื้นที่ติดแหล่งน้ำธรรมชาติ และติดกับทางหลวงแผ่นดิน จึงเป็นที่ต้องการของกลุ่มนายทุน ดำเนินการก่อสร้างโดยไม่ทราบแนวเขตที่ชัดเจน ทำให้กลายเป็นการบุกรุกกว๊านพะเยา

5.1.3 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่รอบกว๊านพะเยา

จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่รอบกว๊านพะเยา พบว่า ควรมีการดำเนินการดังต่อไปนี้ (1) การบริหารจัดการที่ดินรอบกว๊านพะเยา ให้ได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว (2) ภาครัฐได้กำหนดเป้าหมายและระยะเวลาในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกกว๊านพะเยาอย่างชัดเจน (3) การบริหารที่ดินรอบกว๊านพะเยา ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรอบกว๊านพะเยาเป็นผู้บริหาร จัดการ ดูแล รักษาทั้งหมด ด้วยการมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการพื้นที่รอบกว๊านพะเยา (4) ควรให้ประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกกว๊านพะเยา และ (5) ควรให้ประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการเจรจาข้อยุติในการบุกรุกกว๊านพะเยา

5.1.4 แนวทางในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่รอบกว๊านพะเยา

แนวทางในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่รอบกว๊านพะเยาทางด้านกฎหมาย และการปกครอง หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการดังนี้ (1) ดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ระบุแนวเขตและพื้นที่ของกว๊านพะเยาให้ชัดเจน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคประชาชนร่วมกันจัดทำพระราชบัญญัติ(พ.ร.บ.)กว๊านพะเยา (2) การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากกว๊านพะเยา และผู้ที่บุกรุกกว๊านพะเยาอย่างจริงจัง (3) ดำเนินการติดตามแก้ไขปัญหาคือพิพาทที่ดินสาธารณะประโยชน์ที่มีนายทุนหรือเอกชนบุกรุกนำไปครอบครอง เพื่อกลับคืนมาเป็นที่สาธารณะประโยชน์ของส่วนรวม (4) สนับสนุนให้มีการดำเนินการด้านการศึกษา วิจัยเกี่ยวกับปัญหาการบุกรุกกว๊านพะเยา เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน นำมาวางแผนหาแนวทางป้องกันการบุกรุกกว๊านพะเยา (5) เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องประพฤติดนรับผิชอบในหน้าที่ ไม่ทุจริต (6) เจ้าของที่ดินที่จะถมดินในพื้นที่ติดกับกว๊านพะเยา ต้องแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่รับผิชอบได้ทราบก่อน (7)

หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเป็นแบบอย่างที่ดีไม่มั่วที่บุกรุกกว้านพะเยา เพื่อก่อสร้างสถานที่ราชการเหมือนในอดีตที่ผ่านมา (8) ดำเนินการออกข้อบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรอบกว้านพะเยา ว่าด้วยเรื่องกว้านพะเยา เพื่อใช้กำกับดูแลกว้านพะเยาในด้านต่างๆ (9) ให้ คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กบร.) และกรมที่ดิน ตรวจสอบเอกสารสิทธิ์ที่ออกหลังปี พ.ศ.2482 และดำเนินการเพิกถอนเอกสารสิทธิ์รอบกว้านพะเยา ที่ออกโดยมิชอบ จำนวน 963 แปลง 3,781 ไร่ ยึดตามแผนที่แนบท้ายพระราชกฤษฎีกาปี พ.ศ. 2482 (10) ให้มีการออกและบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการใช้พื้นที่รอบกว้านพะเยา เช่น พระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ผังเมือง และ พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร เพื่อควบคุมการใช้พื้นที่ของกว้านพะเยาอย่างชัดเจน (11) หลีกเลี่ยงการให้หน่วยงานอื่นนอกพื้นที่จังหวัดพะเยามายกข้อบัญญัติเกี่ยวกับกว้านพะเยา โดยไม่รู้ข้อมูลในอดีตมาก่อน และ (12) ถ่ายโอนอำนาจการบริหารจัดการและพัฒนากว้านพะเยา ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมอบให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการกว้านพะเยา

แนวทางในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่รอบกว้านพะเยาโดยการมีส่วนร่วม ควรดำเนินการดังนี้ (1) สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมระดมความคิดเห็นระหว่างประชาชน ผู้นำในพื้นที่รอบกว้านพะเยา เพื่อให้เกิดความตระหนักและดำเนินการเจรจาทางออกเพื่อป้องกันการบุกรุกกว้านพะเยา ไม่ให้มีการบุกรุกเพิ่มขึ้น (2) ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม โดยหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ประชาชน ร่วมกันป้องกันการบุกรุกกว้าน ไม่ให้เพิ่มจำนวนเพิ่ม (3) สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการตรวจสอบโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความถูกต้อง ความโปร่งใส ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจหรือแก้ไขปัญหา (4) สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้ทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน ร่วมบริหารจัดการพื้นที่รอบกว้านพะเยาอย่างบูรณาการ และ (5) ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือทำการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม กรณีที่จะมีการดำเนินการ โครงการใด ๆ ของภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งระยะสั้นและระยะยาว แก่ประชาชน และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (6) จัดตั้งองค์กรอิสระ เช่น สภาประชาชนกว้านพะเยา เพื่อร่วมรักษาอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศกว้านพะเยา

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงปัญหา ข้อจำกัดในการพัฒนากว๊านพะเยา จากการสำรวจข้อมูลข้อมูลความคิดเห็น และการระดมความคิดจากการสนทนากลุ่ม สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะ ดังนี้

หน่วยงานของภาครัฐ ต้องทำหน้าที่ และมีบทบาทที่รับผิดชอบต่อกว๊านพะเยาอย่างชัดเจน กล่าวคือ

- 1) ควรสร้างความชัดเจนเรื่องพื้นที่กว๊านพะเยา ต้องมีแนวเขตที่ชัดเจน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกกว๊านพะเยาจากนายทุน เอกชน หรือหน่วยงานของรัฐได้
- 2) ควรมีการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกกว๊านพะเยาอย่างเคร่งครัด ควรดำเนินการเพิกถอนและลงโทษผู้ที่เกี่ยวข้องในการออกเอกสารสิทธิ์โดยมิชอบ
- 3) ควรจัดตั้งคณะทำงานกว๊านพะเยาขึ้นอย่างเป็นทางการ และเป็นรูปธรรม ควรมีสักส่วนของภาคท้องถิ่น และภาคประชาชนเข้าร่วมเป็นคณะทำงานที่เท่ากัน
- 4) ในการดำเนินการ โครงการใด ๆ เกี่ยวกับกว๊านพะเยาของภาครัฐ ควรมีการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็น หรือการทำประชาพิจารณ์ ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น และประชาชน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำหน้าที่ และมีบทบาทรับผิดชอบต่อกว๊านพะเยา ดังนี้

- 1) ควรออกกฎหมายที่เป็นข้อบัญญัติท้องถิ่น เพื่อช่วยปกป้องคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้กับกว๊านพะเยา
- 2) ควรมีการจัดการพื้นที่ริมกว๊านพะเยาให้เป็นพื้นที่เพื่อการสันถนาการ
- 3) ควรมีบทบาทในการเคลื่อนไหว เพื่อจัดตั้งคณะทำงานกว๊านพะเยาให้เป็นรูปธรรมให้ได้
- 4) ควรส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ และสร้างจิตสำนึกให้ประชาชน ชุมชนรอบกว๊านพะเยา ได้ร่วมกันสร้างสังคมที่เข้มแข็ง ร่วมพัฒนา และอนุรักษ์ รักษาสิ่งแวดล้อมของกว๊านพะเยา
- 5) ควรจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้คนพะเยาตระหนักและมีความรู้สึกหวงพื้นที่กว๊านพะเยาเป็นสมบัติของคนพะเยา โดยให้ทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

ภาคประชาชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งโดยตรงและทางอ้อมกับกว๊านพะเยา ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ไขปัญหาของกว๊านพะเยา รวมทั้งการร่วมพัฒนากว๊านพะเยา โดย

- 1) ประชาชนในหมู่บ้านซึ่งมีพื้นที่ติดกับกว๊านพะเยา ต้องติดตามและเข้าร่วมประชุมในระดับหมู่บ้าน ตำบล เพื่อรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนากว๊านพะเยาจากทางราชการ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทุกระยะ
- 2) ควรจัดหาตัวแทนจากระดับหมู่บ้าน/ชุมชน เข้าร่วมในองค์กรภาคประชาชน เช่น เครือข่ายอนุรักษ์และพัฒนาป่าต้นน้ำกว๊านพะเยา สภากว๊านพะเยา กลุ่มประมงพื้นบ้าน รอบกว๊านพะเยา กลุ่มผู้ใช้น้ำ
- 3) ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนากว๊านพะเยา โดยเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการพัฒนากว๊านพะเยา หรือเป็นองค์กรภาคประชาชนที่ทำหน้าที่ตรวจสอบหรือติดตามการทำงานของคณะกรรมการพัฒนากว๊านพะเยา
- 4) ควรรวมตัวกันและเคลื่อนไหว เพื่อหาทางจัดทำธรรมนูญกว๊านพะเยา เพื่อวางกติการะเบียบ และข้อตกลงร่วมกันในการวางแผนพัฒนากว๊านพะเยาอย่างยั่งยืนแบบมีส่วนร่วม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved